วารสารปัญญาภาวนา I ISSN: 3507-0468 (Online)
Journal of Wisdom Development
ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2569)
Vol.3 No.2 (May-August 2026)

ศูนย์อำนวยการแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งรายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

สุรเศรษฐ์ มาแดง[1*], สมเกียรติ ตุ่นแก้ว[2] และ ไพรภ รัตนชูวงศ์[3]

[1] หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

[2-3] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Corresponding author email: krusurachetmadeng.2531@gmail.com

ข้อมูลบทความ

บทความวิจัย

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม ; การป้องกันภัยจากยาเสพติด; สถานศึกษา; เครือข่ายความร่วมมือ; ตำบลเม็งราย

วันที่รับบทความ:
28 มกราคม 2569
วันที่แก้ไข:
2 มีนาคม 2569
วันที่ตอบรับตีพิมพ์:
5 มีนาคม 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย 2) ศึกษาปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติด และ 3) หาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งรายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมยังขาดความเป็นระบบและความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมทุกกระบวนการบริหาร โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการประเมินผล และยังคงเป็นลักษณะการบริหารแบบสั่งการจากบนลงล่าง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เสี่ยง 2) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การมีกลไกบริหารที่ชัดเจน ภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน การสื่อสารที่โปร่งใส การสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการปลูกฝังวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม 3) แนวทางที่เหมาะสมคือการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล โดยบูรณาการการป้องกัน การปราบปราม และการฟื้นฟู เพื่อสร้างความปลอดภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

วารสารปัญญาภาวนา I ISSN: 3507-0468 (Online)
Journal of Wisdom Development
ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2569)
Vol.3 No.2 (May-August 2026)

Participatory Management Approaches for Drug Abuse Prevention in Schools under the Mengrai Subdistrict Educational Quality Development Network, Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4

Surachet Madeng [1]*, Somkiet Tunkhaew[2] and Pairop Rattanachuwong[3]

[1] Master of Education Program in Educational Administration, Chiang Rai Rajabhat University
[2-3] Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University
*Corresponding author e-mail: krusurachetmadeng.2531@gmail.com

ARTICLE INFO

Research Article

Keywords: participatory management; drug abuse prevention; schools; cooperation networks; Mengrai Subdistrict

Received: 28 January 2026
Revised: 2 March 2026
Accepted: 5 March 2026

ABSTRACT

This independent study aimed to: 1) examine the current conditions and problems of participatory administration in preventing drug-related threats in schools under the Mengrai Subdistrict Educational Quality Development Network Center; 2) identify key factors contributing to the success of participatory administration for drug prevention; and 3) propose appropriate participatory administrative guidelines for drug prevention in schools under the Mengrai Subdistrict Educational Quality Development Network Center, Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 4. The informants consisted of 30 participants selected through purposive sampling. The research instruments included a questionnaire validated for content validity by experts, with an overall reliability coefficient of 0.97, an interview form, and a focus group discussion record form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that: 1) the current conditions of participatory administration lacked systematic processes and continuity. Stakeholder participation did not comprehensively cover all administrative processes, particularly in planning and evaluation. Administration remained largely top-down, resulting in operations that were not fully aligned with the risk context of the area. 2) The key success factors included building collaborative networks, establishing clear administrative mechanisms, supportive leadership, transparent communication, resource support, personnel capacity development, and fostering a culture of participation. 3) The appropriate approach involves implementing systematic participatory administration that enables all stakeholders to engage in decision-making, planning, implementation, and evaluation processes. This approach should integrate prevention, suppression, and rehabilitation measures to sustainably create drug-free and safe educational environments consistent with the local context.

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ครู อาจารย์และองค์คณะบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานและคุณภาพให้แก่เยาวชนที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อนุชิต สุขกสิ , 2560)

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษานั้น บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ร่วมกันเพื่อดำเนินการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ทั้งการกำหนดนโยบาย การวางแผน รวมทั้งการเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจร่วมกันในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับนักเรียน ผู้บริหาร และผู้นำทางการศึกษาและครู (สุเมธ งามกนก ,2564)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพองค์การ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกิดจากความสมัครใจ แรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์การจะช่วยให้เกิดทีมที่มีประสิทธิภาพ และความสัมพันธ์ของคนในทีม ก่อให้เกิดงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (วิบูลอร นิลพิบูลย์,2563) การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษานั้น มีหลักการสำคัญที่มีส่วนในการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ทำให้บุคลากรที่ทำงานเกิดความภาคภูมิใจ เน้นการกระจายอำนาจให้บุคลากรในสถานศึกษา ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต (วรรณภา ใจเย็น,2564) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ได้รับความนิยมในการบริหารงานโดยเฉพาะการบริหารการศึกษา ได้ว่าจะมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ร่วมกันคิด วางแผน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันตรวจสอบ รับผิดชอบ และร่วมกันแก้ไขปัญหา การที่นำ การบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในสถานศึกษายังส่งผลทำให้การบริหาร สถานศึกษาดำเนินไปด้วยความราบรื่น (ธิญาดา ภัคธนาภิญโญ,2565)

จังหวัดเชียงรายเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความเปราะบาง เนื่องจากเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีเส้นทางลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ตอนใน ทำให้หลายชุมชนในจังหวัด รวมถึงพื้นที่ใกล้สถานศึกษา ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในระดับสูง โดยเฉพาะในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนในเครือข่าย 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ โรงเรียนบ้านเวียงหวาย โรงเรียนบ้านหนองเสา และโรงเรียนสันสะลีกวิทยา พบว่าบริบทของชุมชนรอบโรงเรียนมีลักษณะเป็น เส้นทางผ่านยาเสพติดเพื่อส่งต่อไปยังพื้นที่อื่นและมีการค้าขายและใช้สารเสพติดในลักษณะเปิดเผย บุคคลในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติดอย่างเป็นระบบ ในบางกรณีนักเรียนเองต้องอยู่ในครอบครัวที่มีผู้เกี่ยวข้องกับการเสพหรือจำหน่ายสารเสพติด ซึ่งส่งผลให้เกิดความเครียดทางจิตใจ ภาวะ

เสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน และความรู้สึกไม่ปลอดภัยขณะอยู่ในโรงเรียน(ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดเชียงราย,2565)

โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย ประกอบด้วย โรงเรียนสันสะลีกวิทยา โรงเรียนบ้านเวียงหวาย โรงเรียนบ้านหนองบัวคำ และโรงเรียนบ้านหนองเสา มีการดำเนินโครงการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการสถานศึกษาสีขาว การอบรมให้ความรู้ การจัดกิจกรรมหน้าเสาธง หรือการเข้าร่วมวันต่อต้านยาเสพติดโลก แต่ข้อจำกัดในด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และความต่อเนื่องในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกยังคงเป็นปัญหาสำคัญ การบริหารในลักษณะสั่งการจากเบื้องบนหรือ "บนลงล่าง" ไม่สามารถตอบสนองบริบทเฉพาะของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง การดำเนินงานขาดความเชื่อมโยงกับผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้มาตรการที่มีอยู่ไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว (ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย , 2566)

จากปัญหาที่พบดังกล่าวต้องมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาจะเป็นระบบและมีความยั่งยืนได้ จำเป็นต้องใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษา กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีทั้งบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายเพื่อความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง หน่วยงานด้านการป้องกันภัยจากยาเสพติด ผู้มีส่วนร่วมการบริหารเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษา เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อการป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษาทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียนให้มีความปลอดภัยสูงสุด

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษากระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับภาคีในระดับพื้นที่ให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ไปจนถึงองค์กรภายนอกที่มีบทบาทในการป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษา การศึกษานี้มุ่งหวังที่จะพัฒนาแนวทางหรือกลไกการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จริง เพื่อนำไปใช้ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน ทั้งยังสามารถประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่นที่มีลักษณะปัญหาและสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกันได้ในอนาคต ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานสำคัญในการส่งเสริมความมั่นคงด้านการศึกษาของประเทศในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

3. เพื่อหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

ระเบียบวิธีวิจัย

1.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ภาคีเครือข่ายในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย จำนวน 30 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชน 2 คน และครูผู้รับผิดชอบระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนและครูฝ่ายกิจการนักเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน ซึ่งได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ได้แก่ ผู้บริหารและครูดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชน 1คน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาคีเครือข่าย (อบต., ตำรวจ, สาธารณสุข) 2 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามมีจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง และระดับการศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งรายประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2)การมีส่วนร่วมในการวางแผน3)การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4)การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ ค่าIOC 0.67 ขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ใช้เกณฑ์การแปลผล ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการประเมินใช้เกณฑ์การตีค่าน้ำหนักตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2551) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 -5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 -4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 -3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 -2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 -1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

2.2 แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อคำถามการสัมภาษณ์ปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1)การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2)การมีส่วนร่วมในการวางแผน3)การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4)การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ประเด็นจากการสัมภาษณ์ เป็นเนื้อหาเชิงบรรยาย

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลใน

ขั้นตอนที่ 1 คือ สภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย และข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 คือ ปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมพิจารณาประเด็น และกำหนดแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย ในแต่ละด้านร่วมกัน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ประเด็นจากการสนทนากลุ่มเป็นเนื้อหาเชิงบรรยาย

3.การรสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1. ศึกษาเอกสาร แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2. สร้างแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 **ตอน** ประกอบด้วย แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ แล้วนำข้อเสนอแนะมาแก้ไข

4.นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้องและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 มาใช้ จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป การวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์ และมีความเหมาะสม

6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ภาคีเครือข่ายในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย จำนวน 30 คน จนครบจำนวน

ขั้นตอนที่ 2

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย ซึ่งแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล และข้อคำถามการสัมภาษณ์ปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

3.นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อ อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำถาม จากนั้นนำข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

4.นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ผู้นำชุมชน 2 คน และครูผู้รับผิดชอบระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนและครูฝ่ายกิจการนักเรียน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

5. สรุปผลการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสัมภาษณ์ และนำผลสรุปการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน จัดหมวดหมู่ บันทึกไว้ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 3

1. ศึกษารูปแบบ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการ

2.จัดทำร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งรายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 จากผลการศึกษา วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งรายและข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในขั้นตอนที่ 2 คือ ศึกษาปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

3.นำร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของภาษาและความสอดคล้องของประเด็นการสนทนากลุ่มแล้วนำมาจัดทำร่างการสนทนากลุ่ม

4.นำร่างแนวทางมาใช้ในการสนทนากลุ่มโดยการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารโรงเรียนด้านการป้องกันภัยจากยาเสพติด ครู ชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวกับงานป้องกันภัยจากยาเสพติด

5. นำผลการสนทนากลุ่มสรุปการของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน จัดหมวดหมู่ บันทึกไว้ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

6. ผู้วิจัยสรุปผลการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยจากสารเสพติดในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

7. นำผลสรุปการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน จัดหมวดหมู่ บันทึกไว้ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

8. ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาสรุปผล และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อ สรุปผลข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน

4.1.1 ความถี่ (Frequency)

4.1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

4.1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

4.1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

4.2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item - Objective Congruence)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย(Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ข้อมูลปรากฏดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย

สภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย	($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.45	0.10	มาก	1
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.34	0.08	มาก	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.43	0.08	มาก	2
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.31	0.06	มาก	4
รวม	4.38	0.01	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.38, S.D.=0.01) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.45, S.D.= 0.10) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.43, S.D.=0.08) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก($\overline{X}$= 4.31, S.D.=0.06)

2. ปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 สังเคราะห์เป็น ปัจจัยสำคัญที่ปรากฏซ้ำและมีนัยเชิงบริหาร รายด้านสรุปได้ดังนี้

2.1.ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญดังนี้ 1)ปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยการการได้รับการสนับสนุนความร่วมมือทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง ในด้านการตัดสินใจร่วมกันในการป้องกันภัยจากยาเสพติดโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1,2,3,4,5,6 ให้ความสำคัญ 2)ปัจจัยการวิเคราะห์ข้อมูล มีการประชุมนำข้อมูลต่างๆมาวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมาร่วมกันตัดสินใจแก้ไข โดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1,2,8 ให้ความสำคัญ 3)ปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันภัยจากยาเสพติด มีการจัดตั้งคณะกรรมการอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4,6,8ให้ความสำคัญ

2.2 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมการดำเนินงาน พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญดังนี้ 1)ปัจจัยการพัฒนาบุคลากร การที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้นั้น บุคลากรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรได้รับความรู้ การส่งเสริมอบรม พัฒนา ความรู้ด้านนี้ให้เข้าใจและสามารถถ่ายทอดได้โดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1,7,8ให้ความสำคัญ 2)ปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายชุมชน บุคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2,3,4,5,6,7,8 ให้ความสำคัญ 3)ปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันภัยจากยาเสพติด มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างจริงจังและเป็นระบบโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,6,8ให้ความสำคัญ

2.3ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมการวางแผน พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญดังนี้1)ปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ มีการวางแผน กำหนดนโยบาย มาตรการในการป้องกันภัยจากยาเสพติด ร่วมกัน มีการประชุมวางแผนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1,2,5,6,8 ให้ความสำคัญ 2)ปัจจัยการวิเคราะห์ข้อมูล ในการประชุมวางแผนควรนำข้อมูลที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขพร้อมกันโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,7,8 ให้ความสำคัญ3)ปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการวางแผนงานต่างๆ ควรมีการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4,5,7 ให้ความสำคัญ

2.4 ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมการประเมิน พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ 1)ปัจจัยการสื่อสารที่ชัดเจนและต่อเนื่อง การดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันภัยในสถานศึกษา ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ทุกฝ่ายได้ทราบ ทั้งก่อนและหลังกิจกรรม การสื่อสารให้ความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาและผลกระทบของยาเสพติดอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1,2,3,6,7,8 ให้ความสำคัญ 2)ปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการป้องกันภัยจากยาเสพติด คณะกรรมการดำเนินงานนำผลจากการดำเนินงานมาประเมินผล หาความสำเร็จของการดำเนินงานและหาปัญหาสิ่งที่ควรปรับปรุงปก้ไขต่อไป แล้วแจ้งผลให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงความก้าวหน้าของการดำเนินงานโดยมีผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2,4,5,7 ให้ความสำคัญ

3. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย สรุปได้ดังนี้

ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 1)สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ร่วมกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันอย่างต่อเนื่อง จัดเวทีประชุมภาคเรียนละ 2 ครั้ง และพัฒนาฐานข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนเพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงเชิงประจักษ์ พร้อมตั้งคณะกรรมการเครือข่ายที่มีครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกำหนดทิศทางและแผนงาน 2) การปราบปราม สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับตำรวจ สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดระบบเฝ้าระวังและรับมือสถานการณ์เสี่ยง โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายและหลักคุ้มครองเด็ก 3)การฟื้นฟูสถานศึกษาใช้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคลตามศักยภาพ เปิดโอกาสให้นักเรียนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางช่วยเหลือ โดยมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 1)การป้องกันสถานศึกษาควรมุ่งพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยเฉพาะบทบาทของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในการเฝ้าระวัง คัดกรอง และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ผู้เรียน ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และจัดตั้งคณะกรรมการจากทุกภาคส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับบริบท 2)การปราบปรามสถานศึกษาควรเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องแก่บุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานถูกต้องและคำนึงถึงสิทธิผู้เรียน พร้อมบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการเฝ้าระวังและแก้ไขสถานการณ์เสี่ยง โดยกำหนดบทบาทและกระบวนการทำงานของคณะกรรมการอย่างชัดเจน

3)การฟื้นฟูสถานศึกษาควรมุ่งคืนโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียน ผ่านการดูแลช่วยเหลือรายบุคคล การให้คำปรึกษา และการส่งต่ออย่างเหมาะสม โดยอาศัยความร่วมมือจากครอบครัวและชุมชนในการติดตามและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง พร้อมมีคณะกรรมการประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการฟื้นฟูให้เกิดความยั่งยืน

ด้านการมีบริหารแบบส่วนร่วมในการวางแผน 1)การป้องกันสถานศึกษาควรวางแผนเชิงรุกผ่านคณะกรรมการป้องกันภัยจากยาเสพติด ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์วิเคราะห์ความเสี่ยง และเปิดโอกาสให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมออกแบบกิจกรรม พร้อมบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น ตำรวจ เทศบาล และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืน 2)การปราบปรามควรจัดทำแผนเฝ้าระวังและรับมือสถานการณ์เสี่ยงอย่างชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ใช้ข้อมูลจากการเฝ้าระวังเป็นฐานในการตัดสินใจ และประสานการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นเอกภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม 3)การฟื้นฟูสถานศึกษาควรวางแผนช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้ข้อมูลประกอบการออกแบบแผนเฉพาะราย มีคณะกรรมการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อสนับสนุนการกลับเข้าสู่ระบบการเรียนรู้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประเมินผล1)การป้องกันสถานศึกษาควรพัฒนาระบบสื่อสารและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ โดยให้คณะกรรมการป้องกันภัยจากยาเสพติดร่วมกำหนดตัวชี้วัด วิเคราะห์ผล และนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 2)การปราบปรามควรสื่อสารผลการประเมินมาตรการเฝ้าระวังและควบคุมอย่างโปร่งใส ใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม และทบทวนแนวทางดำเนินงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความเหมาะสมกับสภาพจริงของสถานศึกษา3)การฟื้นฟูสถานศึกษาควรติดตามและประเมินผลการช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง รายงานผลในภาพรวมโดยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และนำผลการประเมินไปปรับปรุงแนวทางดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้การฟื้นฟูเกิดความต่อเนื่อง ยั่งยืน และลดโอกาสการเกิดปัญหาซ้ำในระยะยาว

อภิปรายผล

สภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยพบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของโรงเรียนในพื้นที่เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันอย่างรอบคอบและสอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชน การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ และกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน ช่วยให้การตัดสินใจมีความเหมาะสมและได้รับการยอมรับมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการกระจายอำนาจและการตัดสินใจ

ร่วม ซึ่งศฤงคาร ใจปันทา (2563) และสุเมธ งามกนก (2564) ระบุว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานมีพลังและความต่อเนื่องมากขึ้น นอกจากนี้ การที่ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับสูง ยังสะท้อนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำเชิงสนับสนุน ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ครู บุคลากร และภาคีเครือข่ายได้แสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงาน อันสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนที่เน้นการเสริมพลัง การรับฟัง และการอำนวยความสะดวกมากกว่าการสั่งการ สอดคล้องกับ จิติมา วรรณศรี(2564) โดยเฉพาะในประเด็นปัญหายาเสพติดที่มีความอ่อนไหวและเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ในชุมชน การตัดสินใจที่เกิดจากหลายมุมมองย่อมช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มโอกาสความสำเร็จของมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา

ปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่ ปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ปัจจัยการวิเคราะห์ข้อมูล และปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันภัยจากยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของ ปฏิพล จำลอง (2562) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นกระบวนการที่บุคลากรร่วมกันรับรู้ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินทางเลือก และกำหนดแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ การที่สถานศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การตัดสินใจมีความรอบด้านและสะท้อนบริบทพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุเมธ งามกนก (2564) มองว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมต้องอาศัยบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันกำหนดนโยบายและเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ นอกจากนี้ การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การตัดสินใจไม่หยุดอยู่ในระดับนโยบาย แต่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการพัฒนาบุคลากร ปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์ (2562) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหมายถึงการที่ผู้บริหารและครูร่วมกันวิเคราะห์ความจำเป็น ออกแบบกิจกรรม ลงมือปฏิบัติ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจด้านการป้องกันยาเสพติด ช่วยให้การดำเนินงานมีคุณภาพและสามารถถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน การดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายภายนอกยังช่วยเสริมพลังการทำงานของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมและการพึ่งพาอาศัยกันของทุกภาคส่วนตามที่ วิบูลอร นิลพิบูลย์ (2563) กล่าวถึง 3)ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนผลการวิจัยด้านการวางแผนพบว่า ปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการ ปัจจัยการวิเคราะห์ข้อมูล และปัจจัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การวางแผนการป้องกันภัยจากยาเสพติดมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนของ ปฏิพล จำลอง (2562) ที่ระบุว่าการ

วางแผนที่ดีต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหา ร่วมกันกำหนดแผนงานและโครงการ และติดตามผลอย่างเป็นระบบ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ยังช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและลดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ด้านที่นำเสนอไว้ในบทที่ 2 ของงานวิจัยนี้ 4)ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประเมินผลผลการวิจัยด้านการประเมินผลพบว่า ปัจจัยการสื่อสารที่ชัดเจนและต่อเนื่อง และปัจจัยการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานป้องกันภัยจากยาเสพติด เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของ อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์ (2562) ที่เน้นการร่วมกันกำหนดตัวชี้วัด เครื่องมือ และเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงการสื่อสารผลการประเมินให้ทุกฝ่ายรับทราบการนำผลการประเมินมาสะท้อนกลับเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืนในการป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษา

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย สามารถอภิปรายได้ดังนี้1)ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผลการวิจัย พบว่า การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมเป็นรากฐานสำคัญของการป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟู เพราะเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมกำหนดทิศทางและรับผิดชอบร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยเพิ่มความยอมรับและความรับผิดชอบขององค์กร (อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์, 2562) การตัดสินใจผ่านเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และการใช้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมผู้เรียน ทำให้มาตรการป้องกันเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2561; ปฏิพล จำลอง, 2562) ขณะเดียวกัน การประสานหน่วยงานภายนอกช่วยให้การเฝ้าระวังโปร่งใสและเป็นไปตามกฎหมาย และการเปิดโอกาสให้นักเรียนกับครอบครัวร่วมกำหนดแนวทางฟื้นฟู ยังสอดคล้องกับแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ที่เคารพศักดิ์ศรีผู้เรียน (สุเมธ งามกนก, 2564) 2)ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติทำให้นโยบายเกิดผลจริง (ปฏิพล จำลอง, 2562) การพัฒนาศักยภาพครู เปิดพื้นที่ให้นักเรียนจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน ลดปัจจัยเสี่ยง และทำให้การเฝ้าระวังเป็นระบบ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2561; อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์, 2562; สุเมธ งามกนก, 2564) ส่วนการฟื้นฟูที่ประสานครอบครัวและชุมชน ช่วยให้การดูแลต่อเนื่องและลดโอกาสกลับไปเผชิญปัญหาซ้ำ3) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนผลการวิจัยสะท้อนว่า การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกบูรณาการทั้งสามมิติอย่างเป็นระบบ (ปฏิพล จำลอง, 2562) การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการร่วมออกแบบกิจกรรม ทำให้แผนสอดคล้องบริบทและลดปัจจัยเสี่ยงตั้งแต่ต้นทาง (สำนักงาน ป.ป.ส., 2561) การกำหนดบทบาทชัดเจนช่วยให้การเฝ้าระวังโปร่งใส (อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์, 2562) และการวางแผนฟื้นฟูรายบุคคลร่วมกับหลายฝ่าย ช่วยสนับสนุนการกลับคืนสู่ระบบการเรียนรู้อย่างมั่นคง (สุเมธ งามกนก, 2564) 4)ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประเมินผลผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลแบบมีส่วนร่วมช่วยสะท้อนผลลัพธ์และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์, 2562) การกำหนดตัวชี้วัดร่วมกันทำให้แผนป้องกันสอดคล้องสถานการณ์จริง (สำนักงาน ป.ป.ส., 2561) การสื่อสารผลอย่างโปร่งใสเสริมความเชื่อมั่น (ปฏิพล

จำลอง, 2562) และการติดตามฟื้นฟูโดยคำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีผู้เรียน ช่วยให้ผลลัพธ์ยั่งยืนและลดการเกิดปัญหาซ้ำ (สุเมธ งามกนก, 2564)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่บูรณาการการป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟู เข้ากับกระบวนการบริหารสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

1.2 พัฒนาเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พร้อมจัดตั้งคณะทำงานที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชน

1.3 ส่งเสริมการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ พัฒนาระบบการสื่อสารภายในและการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปปรับปรุงนโยบายและการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนกลุ่มเสี่ยงให้เกิดความยั่งยืน

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1.ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณหรือวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของปัจจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมต่อผลลัพธ์ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อเสริมความชัดเจนเชิงสถิติให้กับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2.ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาในบริบทพื้นที่อื่น หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากยาเสพติด

2.3.ควรศึกษาผลของการนำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักการป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟู ไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา เพื่อประเมินประสิทธิผลและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

2.4.ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนและครอบครัวในกระบวนการฟื้นฟู โดยเน้นมิติด้านจิตสังคมและคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาแนวทางการฟื้นฟูที่เหมาะสมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพื้นที่เพื่อป้องกันภัยจากยาเสพติดในสถานศึกษา ซึ่งเน้นการขับเคลื่อนจากฐานรากของชุมชน มากกว่าการสั่งการแบบบนลงล่าง โดยบูรณาการการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล ควบคู่กับแนวคิด 3 ป. ป้องกัน ปราบปราม ฟื้นฟู อย่างเป็นระบบ องค์ความรู้นี้สะท้อนให้เห็นว่า การป้องกันยาเสพติดอย่างยั่งยืนต้องอาศัยพลังร่วม ของสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ บนฐานข้อมูลจริงและความเข้าใจบริบทเฉพาะ ซึ่งไม่

เพียงสร้างความปลอดภัยให้ผู้เรียน แต่ยังหล่อหลอมวัฒนธรรมความรับผิดชอบร่วมและความเป็นเจ้าของของทุกภาคส่วน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่เปราะบางอย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จิตมา วรรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล*. รัตนสุวรรณการพิมพ์.

ธิญาดา ภัคธนาภิญโญ. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา, 1*(1), 8–9.

ทิพวรรณ ศรีรัตน์. (2565). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสนับสนุนโรงเรียนในการป้องกันปัญหายาเสพติด. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 13*(3), 77–91.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.

ปฏิพล จำลอง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วรรณภา ใจเย็น. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. ใน *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14* (18 สิงหาคม 2564). สืบค้นจาก http://www.journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/253

วิบูลอร นิลพิบูลย์. (2563). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศฤงคาร ใจปันทา. (2563). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศูนย์เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเม็งราย. (2566). *บันทึกการประชุมประจำปี 2566*. ศูนย์เครือข่ายฯ.

ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดเชียงราย. (2565). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดเชียงราย*. ศูนย์อำนวยการฯ.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2561). *รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด*. กระทรวงยุติธรรม. สืบค้นจาก https://www.oncb.go.th/reports-kpis

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.). (2566). *รายงานสถานการณ์ยาเสพติดระดับประเทศ ปีงบประมาณ 2566*. สำนักงานฯ.

สุเมธ งามกนก. (2564). *ยุทธศาสตร์และการพัฒนานโยบายและการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและความเป็นหุ้นส่วนในสถานศึกษา*. ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

อนุชิต สุขกสิ. (2560). *การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

อัยรินทร์ ธนอริยมินทร์. (2562). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการหลักสูตรต่อเนื่อง ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอ่างทอง.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.